

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นพื้นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งสำหรับความเจริญของประเทศชาติ และในขณะเดียวกันการจัดการศึกษาก็มีสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กัน ทั้งนี้ เพราะการจัดการศึกษา ถ้าเพื่อคนในสังคม อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จะเห็นได้จากหลักการจัดการศึกษาที่สำคัญอย่างหนึ่ง คือ ต้องทำให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของสังคมควบคู่ไปกับตนเอง (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์ 2525 : 86) ทั้งนี้ เพื่อความสอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป การจัดการศึกษาจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หมายถึง การเปลี่ยนแปลงให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างระบบการจัดการศึกษา หลักสูตร และวิธีสอน ประการสำคัญที่ต้องเปลี่ยนแปลง คือ ผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ ครู ครูเป็นหัวใจที่สำคัญ การเลือกวิธีสอน การเอาใจใส่ในการสอน การสอนที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย เหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ชะตาของหลักสูตรทั้งสิ้น (สุมิตร คุณากร 2523 : 132) ในขณะเดียวกันก็เป็นภาระชี้ชะตาการจัดการศึกษาเช่นกัน ทั้งนี้ เพราะหลักสูตรหมายถึง โครงการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถ และคุณลักษณะสอดคล้องกับความมุ่งหมายทางการศึกษาที่กำหนดไว้ (สุมิตร คุณากร 2523 : 2) ทั้งนี้ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงเท่าทันกับวิทยาการที่ก้าวไปอย่างไม่หยุดยั้ง และสิ่งหนึ่งที่จะช่วยครูในการพัฒนาตนเองในทางวิชาการ มีประสิทธิภาพในการทำงาน คือการนิเทศการศึกษา ที่กล่าวเช่นนี้เพราะในความหมายหนึ่ง การนิเทศการศึกษา หมายถึง แผนงานที่จัดขึ้นเพื่อปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษาเป็นการให้บริการทางวิชาการแก่ครู (ชารี มณีศรี 2521 : 2) เช่นเดียวกับความหมายของการนิเทศการศึกษา อีกความหมายหนึ่งที่กล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ

ความพยายามของบุคลากรทางการศึกษาที่จัดกิจกรรมและให้บริการแก่ผู้บริหารและครูในทางตรงและทางอ้อม เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล ในทางการเรียนของนักเรียน (นิพนธ์ ไทยพานิช 2527 : 25) หรือ ถ้าจะพิจารณาความหมายในเชิงปฏิบัติการ (Operational definition) อาจกล่าวได้ว่า การนิเทศการศึกษาหมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกับครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้ได้มาซึ่งสัมฤทธิ์ผลสูงสุดในการเรียนของนักเรียน (สังข์ อุทรานันท์ 2527 : 2) ดังนั้นจะเห็นว่าคุณภาพของนักเรียนอันเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ การจัดการเรียนการสอนของครูมีประสิทธิภาพและครูมีความจำเป็นที่ควรมีสิ่งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานอยู่เสมอ การนิเทศการศึกษาจึงมีส่วนสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของครู ดังกล่าวแล้ว

แม้ว่าการปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของครูด้วยการนิเทศการศึกษาจะเป็นที่ยอมรับและปฏิบัติกันเรื่อยมา แต่ก็เป็นการนิเทศการศึกษาที่เกิดจากบุคลากรภายนอกโรงเรียน อันได้แก่ ศึกษาพิเศษ และการปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์ ก็ประสบปัญหาความหมาย ทำให้การนิเทศเป็นไปอย่างไม่ทั่วถึงและสม่ำเสมอ ซึ่งจะพบได้จากรายงานวิจัย เกี่ยวกับปัญหาของการนิเทศการศึกษา เช่น

โสภณ รอคทอง (2524 : ง-๑) ทำการศึกษาเรื่อง "ปัญหาในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ของศึกษานิเทศก์ฝ่ายสามัญประจำจังหวัด" โดยศึกษาจากศึกษานิเทศก์ทั่วประเทศ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นปัญหา การปฏิบัติตามหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ได้แก่ ปัญหาในเรื่องอัตราค่าจ้างของศึกษานิเทศก์ที่ไม่สมมูลกับจำนวนโรงเรียน งบประมาณไม่เพียงพอประกอบกับขางแห่งทุกรัฐบาลการดำเนินงานไม่สะดวก ทำให้การนิเทศไม่ทั่วถึง และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า อาจต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขวิธีการนิเทศให้เหมาะสมให้เกิดการนิเทศภายในโรงเรียนชั้นโดยศึกษานิเทศก์ นิเทศครูใหญ่หรือครูวิชาการ เป็นต้น

มาลี คล้ายชม (2524 : ง-๑) ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "ปัญหาการนิเทศการศึกษาในจังหวัดอุดรธานี" ผลการวิจัยพบปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดและการ

ดำเนินงานการนิเทศการศึกษาซึ่งมีบางส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานที่ทำกรนิเทศการศึกษา และเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา จากมากไปหาน้อย ใ้คั้งนี้ คือ

1. ขาดแคลนงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานการนิเทศ
2. อัตราร้อยระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศไม่สมดุลกัน กล่าวคือ จำนวนผู้นิเทศมีน้อยกว่าจำนวนครู
3. ทุกโรงเรียนใ้รับการนิเทศไม่ทั่วถึง
4. หน่วยงานที่ทำกรนิเทศออกนิเทศไม่สม่ำเสมอ
5. ขาดการติดตามผลงานการนิเทศที่ดำเนินไปแล้ว
6. ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงาน

นอกจากนี้ยังพบปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรที่ใ้การนิเทศกว่า ผู้ใ้การนิเทศไม่มีเวลาใ้คำปรึกษาแก่ผู้รับการนิเทศเท่าที่ควร

ถ้าจะพิจารณาเรื่องอัตรากำอ้งของศึกษานิเทศก์ใ้ปัจจุบันแล้ว ก็ยังพบว่า ไม่สมดุลกับจำนวนครู กล่าวคือใ้สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาตินั้น มีจำนวนศึกษานิเทศก์ 1,792 คน ในขณะที่มีครูจำนวน 329,374 คน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525 : 65) ซึ่งถ้าใ้คิดอัตราร้อยแล้วปรากฏว่าศึกษานิเทศก์ 2 คน ต่อองนิเทศครู 183.8 คน ซึ่งก็อาจทำกรนิเทศใ้ได้ไม่ทั่วถึง

ปัญหาใ้ในเรื่องนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติใ้ใ้ตระหนักใ้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะใ้ถือว่ากรที่โรงเรียนใ้รับการนิเทศไม่ทั่วถึงนั้น เป็นปัญหาหนึ่งของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา จะเห็นใ้ใ้จากการกำหนดนโยบายใ้ใ้ข้อ 3 ที่กล่าววว่า ปรับปรุงระบบการนิเทศการศึกษาใ้ใ้ประสิทธิภาพอย่างแท้จริงและใ้ใ้การนิเทศการศึกษาที่ใ้ใ้ไปอย่างทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525 : 88)

วิธีการหนึ่งที่จะใ้ใ้การนิเทศการศึกษามีประสิทธิภาพคือ การนิเทศการศึกษายใ้ใ้โรงเรียน ทั้งนี้เพราะการนิเทศการศึกษายใ้ใ้โรงเรียน เป็นความ

พยายามอย่างหนึ่งที่จะปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการเรียนการสอนในโรงเรียน ให้ดีขึ้น (นิตยสารปฏิญาณโทสาขานิติศาสตร์ และพัฒนาหลักสูตร 2524 : 1) และเป็นกรณีที่มีความสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน ทันท่วงทีปัญหาที่เกิดขึ้นในโรงเรียน โดยอาศัยบุคลากรในโรงเรียนช่วยเหตุผลที่ว่าสภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่งไม่เหมือนกัน จึงเป็นการยากแก่ที่ศึกษานิติศาสตร์จากภายนอกจะรู้สภาพปัญหาและความต้องการแท้จริงของโรงเรียนได้ (สังคอุทรา นิตย 2524 : 12) นับว่าเป็นกรณีพิเศษที่ตรงเป้าหมายที่สุด จะต้องเป็นการนิเทศภายในโรงเรียนนั่นเอง (สิปพณนัท เกตุพิศ 2518 : 132)

กรณีการศึกษานิติศาสตร์ภายในโรงเรียนก่อให้เกิดประโยชน์หลายประการ สรุปได้ดังนี้

1. เป็นการช่วยเสริมกำลังของศึกษานิติศาสตร์ ผู้บริหารการศึกษา ซึ่งมีกำลังไม่เพียงพอ
2. กรณีพิเศษโดยบุคลากรในโรงเรียนเองนั้น ผู้นิเทศเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับปัญหาที่มีอยู่ในโรงเรียน ชี้แจงปัญหาได้ชัดและมีความสามารถที่จะแก้ปัญหา ได้ตรงจุดกว่าที่จะไปบุคคลภายนอกโรงเรียนมาทำการนิเทศ
3. ผู้นิเทศมีความคุ้นเคยกับครูอยู่แล้ว ทำให้บรรยายการนิเทศทำได้ อย่างเป็นกันเอง ไม่ต้องเสียเวลาสร้างความคุ้นเคย เหมือนศึกษานิติศาสตร์ หรือผู้บริหารที่มาจากภายนอกโรงเรียน
4. ผู้นิเทศในโรงเรียนสามารถติดตามการปฏิบัติงาน หรือผลงานการนิเทศ ได้ตลอดเวลาเพราะอยู่ใกล้ชิดกัน สามารถดำเนินการไปถึงจุดหมายได้โดยไม่ขาดความต่อเนื่อง (อาคม จันทสุนทร 2519 : 1)

ทั้งนี้การเลือกวิธีการนิเทศภายในโรงเรียน เพื่อการแก้ปัญหา และ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพจึงมีความเหมาะสม ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการมากที่สุด

สำหรับความบุคลากรที่จะทำการนิเทศภายในโรงเรียนนั้น ถือว่าการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อจากอาศัยความร่วมมือของบุคลากรภายในโรงเรียนและผู้นิเทศอาจได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ หัวหน้าหมวดวิชา และหัวหน้าฝ่ายต่าง ๆ ที่โรงเรียนคัดเลือกหรือแต่งตั้งขึ้น (อาคม จันทสุนทร 2527 : 1) และถ้าพิจารณาตามหน้าที่โดยตรงแล้ว กล่าวได้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องดำเนินงานวิชาการ ภายในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพราะคุณภาพของงานวิชาการในโรงเรียนจะดีหรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับผู้บริหารโรงเรียน โรงเรียนที่มีความก้าวหน้าทางวิชาการก็เพียงใด ขวัญของครูก็เพียงใด เป็นเครื่องบ่งบอกว่าการบริหารการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนนั้นได้ใช้กระบวนการทางกรณีศึกษานิเทศการศึกษาหรือไม่ (สงัด อุทรานันท์ 2527 : 1) นอกจากนี้แล้วจากการศึกษาจากรายงานการวิจัยเรื่อง "ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพการศึกษาประชาชน" โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2526 พบว่าปัจจัยหลักที่สำคัญปัจจัยหนึ่งคือ ครูใหญ่และจากรายงานการวิจัยดังกล่าว ได้พบว่าปัจจัยในค่านที่เกี่ยวกับครูใหญ่ที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาที่สำคัญ คือคุณสมบัติในการปฏิบัติงาน (ทักษะและความสามารถทางวิชาการกับการวางแผนและการบริหารงาน) วิทยุ ประสิทธิภาพ คุณวุฒิ วาระการดำรงตำแหน่ง ความสัมพันธ์ของครูใหญ่กับบุคคลอื่น

ทั้งนี้บทบาทหน้าที่การจัดทำค่าเนนกรณีศึกษานิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน จึงกล่าวได้ว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของผู้บริหารโรงเรียน หากผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญของการนิเทศการศึกษาแล้ว งานค่านการเรียนการสอนของโรงเรียนย่อมมีความก้าวหน้า ทั้งนี้ได้หมายความว่าผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความเชี่ยวชาญทุกเรื่อง แต่ต้องรู้ว่ากรณีศึกษาคืออะไร ใครคือรับกรณีศึกษาหรือรับความช่วยเหลือ

การที่จะนำแนวคิดเรื่องการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไปช่วยแก้ปัญหา และสนับสนุนในการจัดการศึกษาในแต่ละพื้นที่ ให้มีประสิทธิภาพ นั้น มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องให้ความสนใจที่จะศึกษา การดำเนินงานการนิเทศการศึกษาของโรงเรียนศึกษาความต้องการจำเป็นที่จะสนับสนุนให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ ตลอดจนศึกษาปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนของโรงเรียนแต่ละแห่ง ทั้งนี้ควยเหตุผลที่ว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน จะมีประสิทธิภาพนั้น ต้องสนองตอบต่อปัญหาและความต้องการของโรงเรียนแต่ละแห่ง

สำหรับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาของจังหวัด ในส่วนที่สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ นับได้ว่ามีโรงเรียนที่อยู่ในความรับผิดชอบมากที่สุดจังหวัด ประกอบกับได้ตระหนักในนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเป็นอย่างดีโดยเฉพาะการดำเนินการจัดการศึกษาในจังหวัดให้มีคุณภาพ ทั้งนี้จึงได้มีการสำรวจข้อมูลพื้นฐานเพื่อจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 6 (2530-2534) และได้นำผลที่ได้จากการสำรวจมากำหนดนโยบายและวางแผนในการปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดสรุปได้ดังนี้

สภาพปัญหาในการจัดการประถมศึกษาของจังหวัด เฉพาะด้านการเรียนการสอน

1. การใช้หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 จุดมุ่งหมายด้านผลสัมฤทธิ์ไม่ถึงระดับที่พอใจ ทั้งนี้จากการวิเคราะห์ข้อมูลการนิเทศและการติดตามผลการใช้หลักสูตร พบว่า ครูสอนมากยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน ทั้งนี้เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจซาคัดขณะในการนำหลักสูตรไปใช้
2. คุณภาพการศึกษาในค่านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ทั้งนี้จากรายงานผล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่าผลการสอบปลายปีของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนสอบตกมีผลการเรียนอยู่ในระดับ 1 ดังนี้

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต	ร้อยละ 46.37
กลุ่มทักษะ (ภาษาไทย)	ร้อยละ 46.37
กลุ่มทักษะ (คณิตศาสตร์)	ร้อยละ 46.93

3. ความสูญเปล่าทางการศึกษา จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางการศึกษาของจังหวัดนักเรียนทุกระดับชั้นตกซ้ำชั้นถึงร้อยละ 7.54 โดยแยกเป็นการตกซ้ำชั้นเพราะไม่ผ่านจุดประสงค์การเรียนรู้ และการสอบปลายปี ถึงร้อยละ 2.94 (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี 2527 : 2)

จากปัญหาดังกล่าว สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี จึงได้กำหนดแผนพัฒนาการประถมศึกษาของจังหวัดระยะที่ 6 (2523 - 2534) เพื่อที่จะปรับปรุงคุณภาพและลดความสูญเปล่าทางการศึกษา โดยกำหนดนโยบายในข้อหนึ่งว่า ปรับปรุงระบบการนิเทศการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและให้มีการนิเทศการศึกษาอย่างทั่วถึง (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี 2527 : 3) และกำหนดแผนงานตามนโยบาย ในเรื่องการนิเทศการศึกษาว่า ปรับปรุงระบบการนิเทศทุกระดับและเน้นให้ความสำคัญแก่การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนทั้งนี้ถือว่าเป็นงานที่จำเป็นอย่างยิ่ง โครงการสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนโดยตรงคือ โครงการนิเทศติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรและได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่ว่า เพื่อการติดตามผลและประเมินผลการจัดการศึกษาของจังหวัดปรับปรุงผลการเรียนการสอนในโรงเรียน และส่งเสริมให้มีการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างมีระบบ และโครงการจัดศูนย์บริการทางการศึกษา เพื่อจะส่งเสริมและให้บริการด้านวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนความรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ครู (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี 2527 : 50-52) ทั้งนี้ 2 โครงการนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการจัดและดำเนินการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ตลอดจนความต้องการด้านปัจจัยต่าง ๆ ที่จะสนับสนุนการดำเนินงานการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นประกอบกับยังไม่มีผู้ทำการศึกษามาก่อน ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า เพื่อ

เป็นการสอดคล้องกับนโยบายและแผนงานที่ได้กำหนดไว้ทั้งระดับชาติและระดับ
จังหวัด ในการที่จะปรับปรุงการศึกษาให้มีคุณภาพ จึงเห็นสมควรที่จะไต่ถาม
การศึกษา สภาพการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขึ้น ผลการวิจัยนอกจากจะเป็นข้อมูลพื้นฐานใน
การจัดการนิเทศการศึกษาอย่างมีระบบ ส่งเสริมให้เกิดการนิเทศการศึกษาที่มี
ประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดนนทบุรีแล้ว ยังสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของภาควิชาบริหารการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งคณาจารย์ประจำสาขานิเทศการศึกษา
และพัฒนาหลักสูตรโครวมกันจัดทำโครงการทางวิชาการขึ้น เพื่อมุ่งหมายใน
การปรับปรุงงานวิชาการ เกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอน การวิจัยและการ
พัฒนาสังคม ตลอดจนการพัฒนาความรู้ใหม่คานการนิเทศการศึกษา และการพัฒนา
สังคมหลักสูตร โดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือ

1. ศึกษาค้นคว้า วิจัย แนวคิดในลักษณะบุกเบิก ทรมแคนความรู้ด้าน
การนิเทศการศึกษา และพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับประเทศไทยในปัจจุบัน
2. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อแสวงหาผลการดำเนินงาน หรือแนวทาง
หรือรูปแบบของการนิเทศการศึกษา และพัฒนาหลักสูตร ซึ่งดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน
ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูล ในการปรับปรุง และพัฒนาศาสตร์ ทางการนิเทศการศึกษา
และพัฒนาหลักสูตรให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

จากจุดมุ่งหมายดังกล่าวนี้ ภาควิชาบริหารการศึกษา ได้มีโครงการที่จะ
ศึกษาค้นคว้าเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาการนิเทศการศึกษาภายใน
สถานศึกษาทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าการวิจัย
เรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาการนิเทศการศึกษาของภาควิชาบริหารการ
ศึกษา และเพื่อให้การศึกษารังนี้ไต่ถามถึงสภาพการจัดการนิเทศการศึกษาภายใน
โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี อย่างแท้จริง จึงได้นำลักษณะทั่วไปของโรงเรียน
ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่จะบ่งชี้ประสิทธิภาพของการประถมศึกษา อันได้แก่ขนาด

ของโรงเรียน ที่ตั้งของโรงเรียน มารวมในการศึกษาคั้งนี้ด้วย ทั้งนี้สืบเนื่องจากการรายงานผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี พุทธศักราช 2527 ซึ่งกล่าวว่าโรงเรียนประถมศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงโดยเฉลี่ย เป็นโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ และสถานที่ตั้งโรงเรียนอยู่ใกล้อำเภอ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527 : 95) ระยะใกล้อำเภอตั้งกล่าว หมายถึง ระยะห่างจากที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ ประมาณ 7.92 กิโลเมตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527 : 16)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี

ขอบเขตของการวิจัย

1. การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี

2. สภาพการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ครอบคลุมเรื่องต่อไปนี้

2.1 งานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ได้แก่

2.1.1 งานที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการหรือการเรียนการสอนภายในโรงเรียนโดยตรง ได้แก่

-การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ครู เรื่องการนำ

หลักสูตรไปใช้

-การปรับปรุงเทคนิควิธีสอนของครู

๒-การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงของโรงเรียน

- การทำแผนการสอน กำหนดการสอนตารางสอน
- การจัดใหม่กิจกรรมเสริมหลักสูตร
- การจัดใหม่การบอิก และใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์การสอน
- การวัดและประเมินผลการเรียน
- การปรับปรุงวิธีการวัดและประเมินผลการเรียน
- การปรับปรุงเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียน
- การนิเทศการสอนในชั้นเรียน

2.1.2 งานที่เกี่ยวกับการพัฒนาครูภายในโรงเรียน ได้แก่

- การปฐมนิเทศครูใหม่
- การอบรม และพัฒนาครู เกี่ยวกับความรู้ความสามารถ
- การพัฒนาครูเกี่ยวกับการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงาน

เชิงวิชาการ

ร่วมกันอย่าง เป็นสุข

2.1.3 งานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งสนับสนุนและบริการด้านอื่น ๆ ได้แก่

- การจัดบริเวณ อาคาร สถานที่
- การจัดค่านักเรียน
- การจัดทำใหม่การประสานสัมพันธ์กับชุมชน เพื่อประโยชน์

ต่อการเรียนการสอน

2.2 กระบวนการดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ได้แก่

2.2.1 การวางแผน

2.2.2 การให้ความรู้แก่ผู้ร่วมปฏิบัติตามแผน

2.2.3 การปฏิบัติตามแผนซึ่งหมายถึงผู้รับการนิเทศเป็นผู้

ดำเนินการ

2.2.4 การติดตามดูแล และสนับสนุนให้การปฏิบัติงานเป็นไป

ตามแผนซึ่งผู้นิเทศภายในโรงเรียน เป็นผู้ดำเนินการ

2.2.5 การสร้างเสริมทัศนคติและกำลังใจแก่ผู้ดำเนินงาน
ทุกคน การบริการสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์

2.2.6 ประเมินผลการปฏิบัติงาน

2.3 ปัจจัยสนับสนุนในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนไค้แก่

2.3.1 บุคลากร ไค้แก่ ปริมาณบุคลากร ความรู้ ความสามารถ
ของบุคลากร

2.3.2 งบประมาณ ไค้แก่ จำนวนงบประมาณ เวลาเหมาะสม
ที่ควรจะได้รับงบประมาณ

2.3.3 วัสดุอุปกรณ์ ไค้แก่ ประเภท ปริมาณ และเวลาที่เหมาะสม
ที่ควรจะได้รับวัสดุอุปกรณ์

2.3.4 การจัดการ ไค้แก่ ความรู้เรื่องการจัดดำเนินงาน
นิเทศภายในโรงเรียน และความรู้เรื่องการนิเทศการศึกษา

2.4 ปัญหาอุปสรรค ในการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน

3. ประชากร และเอกสารที่นำมาศึกษารอบคอบ เฉพาะ

3.1 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
นนทบุรี จำนวน 147 คน

3.2 เอกสารที่นำมาศึกษาคือ เอกสารทางวิชาการที่บันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ
การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ไค้แก่ สมุคนิเทศการศึกษา สมุคบันทึกการประชุม
ประจำเดือน สมุคบันทึกการประชุมทางวิชาการ โครงการและ/หรือ แผนปฏิบัติงานของ
โรงเรียนและสมุคบันทึกเยี่ยม

คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง การจัดการระบบ
การดำเนินงานที่เกิดจากความร่วมมือกันของผู้บริหาร และบุคลากร

ภายในโรงเรียนในการที่จะปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนของครู
ภายในโรงเรียน ทั้งนี้เพื่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของผู้เรียน

กระบวนการดำเนินงาน หมายถึง การจัดให้มีการดำเนินงานอย่างมี
ลำดับขั้นตอน

งานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน หมายถึง งานหรือโครงการทาง
วิชาการที่โรงเรียนจัดให้มีขึ้น เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการสอนของครูภายในโรงเรียน

ปัจจัย หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการจัดการนิเทศการศึกษา

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ ครูใหญ่ หรือ
ผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการ
ประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถม
ศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น

โรงเรียนประถมขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวน
นักเรียนตั้งแต่ 720 คนขึ้นไป *

โรงเรียนประถมขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มีจำนวน
นักเรียนตั้งแต่ 360-719 คนขึ้นไป *

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่มี
จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 20-359 คนขึ้นไป *

โรงเรียนไกลอำเภอ หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ห่างจาก
ที่ว่าการอำเภอ ไม่เกิน 7.92 กิโลเมตร (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ 2527 : 6)

โรงเรียนไกลอำเภอ หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่ตั้งอยู่ห่างจาก
ที่ว่าการอำเภอเกินกว่า 7.92 กิโลเมตร

* แบ่งตามเกณฑ์การจำแนกขนาดของโรงเรียนของสำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางแก่สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรีที่จะดำเนินการส่งเสริมให้การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนในสังกัด อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทาง แก่โรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรีที่จัดดำเนินงานการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ผลการวิจัยจะเป็นข้อมูล ในการพัฒนาศาสตร์ ทางการนิเทศการศึกษา ในระดับประถมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพการจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัด ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดนนทบุรี แบ่งการศึกษาเป็น 2 ตอน คือ การสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดทำนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนดังรายละเอียดต่อไปนี้

ตอนที่ 1

1. ประชากร ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาจังหวัดทุกนครวม 147 คน โดย จำแนกตามขนาดและที่ตั้งของโรงเรียนดังนี้
 - 1.1 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ และสภาพที่ตั้งโรงเรียน
ไกลอำเภอแต่ละอำเภอ จำนวน 10 คน
 - 1.2 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่และสภาพที่ตั้งโรงเรียน
ไกลอำเภอแต่ละอำเภอ จำนวน 3 คน
 - 1.3 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง และสภาพที่ตั้งโรงเรียน
ไกลอำเภอแต่ละอำเภอ จำนวน 11 คน
 - 1.4 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง และสภาพที่ตั้งโรงเรียน
ไกลอำเภอแต่ละอำเภอ จำนวน 9 คน

1.5 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ และสภาที่คั้งโรงเรียน
ไกลอำเภอแคะอำเภอ จำนวน 67 คน

1.6 ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ และสภาที่คั้งโรงเรียน
ไกลอำเภอแคะอำเภอ จำนวน 47 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามผู้บริหาร
เกี่ยวกับการสภาพการปฏิบัติงานนิเทศภายในโรงเรียน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพของ
โรงเรียนมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check list) และเติมคำในช่องว่าง
(Open - ended) ประกอบด้วย ที่คั้งโรงเรียน และจำนวนครูที่ปฏิบัติงานภายใน
โรงเรียน วุฒิศทางการศึกษาสูงสุดของครูภายในโรงเรียน วุฒิสุงสุดทางการศึกษา
ประสบการณ์การดำรงตำแหน่งผู้บริหาร และระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของผู้บริหาร
โรงเรียนภายในโรงเรียนปัจจุบัน

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับงานนิเทศการศึกษาที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน มีลักษณะ
เป็นแบบตรวจสอบ (Check list) ประกอบด้วยขอบข่ายงาน 2 งาน คือ
งานเกี่ยวกับการเรียนการสอนโดยตรง งานเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากร และงาน
สนับสนุนและบริการ

ตอนที่ 3 เกี่ยวกับปัจจัยที่จะมาช่วยสนับสนุนในการจัดดำเนินงาน
นิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน มีลักษณะเป็นตรวจสอบ (Check list) และเติม
ความลงในช่องว่าง (Fill in the blank) แบ่งเป็น 3 ค้าน คือ ค้าน
บุคลากรและการจัดการ ค้านงบประมาณและค้านวัสดุอุปกรณ์

ตอนที่ 4 เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นเนื่องจากการจัดการนิเทศ
การศึกษาภายในโรงเรียนมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ (Check list) และเติม
ความลงในช่องว่าง (Fill in the blank) แบ่งเป็น 3 ค้าน ค้านบุคลากร
และการจัดการ ค้านงบประมาณ และค้านวัสดุอุปกรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยส่งและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง
โดยอาศัยความร่วมมือจากทางหน่วยงานต้นสังกัด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ในส่วนที่เป็นแบบตรวจสอบ และหาความถี่และร้อยละ แล้วนำมาเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง สำหรับข้อมูลในส่วนที่เป็นแบบสอบถามปลายเปิดนั้น ทำการวิเคราะห์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและรวบรวมความถี่ และเรียงความถี่ แล้วนำเสนอในรูปแบบของความเรียง

ตอนที่ 2

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึงผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี จำนวน 147 คน แต่เนื่องจากการศึกษาในชั้นตอนนี้เป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพ เพื่อให้ทราบถึง รายละเอียดของกระบวนการดำเนินงานรายละเอียดของปัจจัยและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานพิเศษในโรงเรียน จึงทำการสุ่มตัวอย่างโดยอาศัยวิธีการดังนี้

1. จัดโรงเรียนเป็นรายอำเภอ
2. จำแนกโรงเรียนในแต่ละอำเภอ เป็น 3 ขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก
3. จำแนกโรงเรียนในแต่ละขนาดเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทที่ตั้งไกลอำเภอ และประเภทที่ตั้งใกล้อำเภอ
4. สุ่มตัวอย่างในแต่ละขนาดมา 1 โรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้
 - 4.1 โรงเรียนขนาดใหญ่ และสถานที่ตั้งไกลอำเภอในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 คน ใกล้สุ่มตัวอย่างจำนวน 2 คน
 - 4.2 โรงเรียนขนาดใหญ่ และสถานที่ตั้งใกล้อำเภอในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 คน ใกล้สุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน
 - 4.3 โรงเรียนขนาดกลาง และสถานที่ตั้งใกล้อำเภอในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 คน ใกล้สุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน
 - 4.4 โรงเรียนขนาดกลาง และสถานที่ตั้งไกลอำเภอในแต่ละอำเภอ อำเภอละ 1 คน ใกล้สุ่มตัวอย่างจำนวน 5 คน

4.5 โรงเรียนขนาดเล็ก และสถานที่ตั้งไกลอำเภอในแต่ละอำเภอ
อำเภอละ 1 คน ใ้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน

4.6 โรงเรียนขนาดเล็ก และสถานที่ตั้งไกลอำเภอในแต่ละอำเภอ
อำเภอละ 1 คน ใ้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 ชนิด คือ

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง เกี่ยวกับกระบวนการดำเนินงาน รายละเอียดของปัจจัยและปัญหาในการจัดดำเนินงานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบตามรายการ (Check list) และแบบปลายเปิด (Open - ended)

2.2 แบบศึกษาเอกสาร เป็นแบบบันทึกที่มีแนวทางการศึกษาและบันทึกรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ สมุดบันทึกการประชุมประจำเดือน สมุดบันทึกการประชุมวิชาการ โครงการ และ/หรือ แผนงานของโรงเรียน สมุดนิเทศการศึกษา สมุดบันทึกเยี่ยม มีลักษณะเป็นแบบระบุรายการที่ทองการจะศึกษาและช่องว่างบันทึกรายละเอียด ของข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์และศึกษาเอกสาร
ด้วยตนเอง

4. การจัดกระทำกับข้อมูล นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและศึกษาเอกสารของโรงเรียนมาวิเคราะห์ โดยทำการวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ (Percentage) และนำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบความเรียง

การสร้างเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสาร ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดสร้างเครื่องมือ
2. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ที่ทรงคุณวุฒิ ในเรื่องการนิเทศการศึกษาพิจารณาเพื่อตรวจสอบความตรงความเนื้อหา (Content Validity)

3. นำเครื่องมือที่ได้รับการพิจารณาจากคุณทรงคุณวุฒิแล้ว มาปรับปรุงให้เป็นฉบับที่สมบูรณ์ แล้วนำไปใช้
ทั้งนี้โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นผู้แนะนำ

ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยครั้งนี้ เสนอในลักษณะของการบรรยายและการวิเคราะห์ ตามลำดับชั้นดังนี้

บทที่ 1 กล่าวถึง ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย คำนียามที่ใช้ในการวิจัย ประโยชน์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 กล่าวถึง ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา และการนิเทศครูศึกษากายในโรงเรียน

บทที่ 3 กล่าวถึง วิธีการดำเนินการวิจัยโดยละเอียด ซึ่งประกอบด้วย วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการจัดดำเนินการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล และการสร้างเครื่องมือ

บทที่ 4 กล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการศึกษาเอกสาร

บทที่ 5 กล่าวถึงการสรุปผลการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย อภิปรายผล และขอเสนอแนะ